

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Коломийський навчально-науковий інститут

Кафедра філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська мова

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Середня освіта (українська мова і література)

Спеціалізація 014.01 Українська мова і література

Спеціальність 014 Середня освіта

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри філології
Протокол № 1
від “31” серпня 2023 р.

м. Коломия – 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Сучасна українська мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір
Викладач (-і)	К.ф.н., доцент Русакова Ольга Валеріївна
Контактний телефон викладача	-
Е-mail викладача	olga.rusakova@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/47 https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/753
Консультації	Щовівторка о 13:30-15:00

2. Анотація до навчальної дисципліни

Обов'язкова дисципліна «Сучасна українська мова» є однією із найважливіших дисциплін циклу професійної підготовки здобувача освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література). Ця дисципліна дозволяє здобути знання з ключових розділів українського мовознавства, а саме: лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору. Вивчення цих розділів сприяє належній лінгвістичній підготовці та становленню майбутнього фахівця – вчителя української мови, формує цілісні знання з сучасної української мови.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни – отримати комплексні знання з лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору сучасної української мови, опанувати літературні норми на рівні цих розділів мовознавства, навчитися робити лексикологічний, фразеологічний, морфемний та словотвірний аналізи слів.

Основні цілі вивчення дисципліни – ознайомити здобувачів освіти з основними поняттями й термінами з розділів «Лексикологія», «Фразеологія», «Лексикографія», «Морфеміка», «Словотвір»; розглянути лексичну та фразеологічну системи української мови; навчити працювати з різними типами лексикографічних праць; охарактеризувати морфемні та словотвірні особливості лексичних одиниць.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.

ЗК 5. Здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України, застосовувати вміння і навички на практиці.

ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, оволодіння сучасними знаннями, зокрема й іноземними мовами, здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність планувати свій час, працювати автономно, самостійно.

ЗК 9. Здатність працювати в колективі, мотивувати на досягнення мети, приймати раціональні рішення, створювати психологічно-позитивний клімат, діяти на базі етичних

принципів, готовність брати ініціативу на себе.

ЗК 10. Здатність до формування навичок здорового способу життя й гармонійного розвитку людини, збереження довкілля.

ЗК 11. Здатність до побудови та реалізації власної траєкторії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.

ЗК 12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, мати здатність бути критичним і самокритичним, оцінювати та забезпечувати високу якість виконуваних робіт, приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 14. Здатність володіти навичками ведення дискусії й наукової полеміки, написання аналітичних і публіцистичних текстів, дотримуватись норм правопису сучасної української мови.

ЗК 15. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультурність, враховувати гендерний фактор.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність вести фахову діяльність, дотримуючись професійних стандартів та вимог нормативно-правової бази України, а також внутрішньогалузевих стандартів і документації університету.

ФК 2. Здатність використовувати знання про мову як особливу знакову систему у професійній діяльності, її природу, функції, рівні, впроваджувати інноваційні технології, здійснювати інтегроване навчання.

ФК 3. Здатність вільно оперувати фаховими термінами для виконання професійних завдань, застосовувати у професійній діяльності провідні базові наукові методи, принципи, положення.

ФК 4. Здатність кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, підходи, прийоми і засоби формування комунікативної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти, реалізовувати навчальні стратегії, що базуються на чітко окреслених критеріях оцінювання знань і досягнень.

ФК 5. Здатність трансферу сучасних наукових досягнень у заклади загальної середньої освіти, у практику викладання української мови та літератури; обміну досвідом професійної діяльності та критичного аналізу власних педагогічних напрацювань.

ФК 6. Здатність до комунікативної взаємодії зі здобувачами освіти, батьками, колегами, здійснення діяльності з організації, проектування освітнього процесу та окремих його складових з урахуванням особливостей типу закладу освіти, індивідуальних та вікових особливостей учнів на основі знань теорій та практики середньої освіти, методик викладання української мови і літератури.

ФК 9. Здатність до створення та формування середовища для забезпечення функціонування інклюзивних форм освіти, уміння працювати в такому середовищі.

ФК 11. Здатність використовувати сучасні методологічні засади предметної спеціалізації, теорії й історії української мови та літератури, дисциплін за вибором мовознавчого та літературознавчого спрямування, орієнтуватися в сучасному українському літературному процесі з настановою на практичне втілення в освітньо-професійній діяльності.

ФК 12. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову в усній та письмовій формі, у спонтанних ситуаціях спілкування, а також застосовувати сучасні методики й освітні технології викладання української мови та літератури для забезпечення якості освітнього процесу в закладах середньої освіти.

ФК 13. Здатність реалізовувати ефективні підходи, принципи, стратегії, технології, методи, прийоми вивчення й викладання української мови та літератури на підставі передового досвіду; розробляти навчально-методичні матеріали для проведення занять (зокрема в інтерактивному режимі).

ФК 17. Здатність творчо використовувати набуті знання із фахових методик, досвід педагогічної практики тощо у моделюванні професійної діяльності вчителя-словесника

стосовно новітніх тенденцій розвитку, зокрема й нової української школи.
ФК 18. Дотримуватись принципів академічної доброчесності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	32 (12 – 3 семестр, 20 – 4 семестр)
Практичні заняття	40 (18 – 3 семестр, 22 – 4 семестр)
Самостійна робота	108 (60 – 3 семестр, 48 – 4 семестр)

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3-4	014 Середня освіта	2	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.

3 семестр

Тема 1. Слово як предмет вивчення лексикології. Лексичне значення	2	2	5
Тема 2. Пряме і переносне значення. Багатозначність. Однозначність. Терміни.	2	2	7
Тема 3. Лексико-семантичні розряди слів. Омоніми. Антоніми. Синоніми. Пароніми		2	8
Тема 4. Склад української лексики з погляду її походження. Власне українська лексика	2	2	7
Тема 5. Склад української лексики з погляду запозичення	2	2	7
Тема 6. Лексика української мови з погляду її вживання		2	8
Тема 7. Фразеологія української мови. Класифікації фразеологізмів	2	2	8
Тема 8. Лексикографія. Типи словників української мови	2	4	10

4 семестр

Тема 9. Морфеміка як розділ мовознавчої науки. Морфема, морф, аломорф, варіанти морфем	2	2	6
Тема 10. Кореневі та афіксальні морфеми	4	4	6
Тема 11. Історичні зміни в морфемному складі слова. Морфемний аналіз слова	2	2	6
Тема 12. Словотвір як розділ мовознавчої науки. Твірні і похідні основи	2	4	6
Тема 13. Комплексні одиниці словотвору	4	4	6
Тема 14. Морфологічні способи творення слів	2	2	6
Тема 15. Неморфологічні способи творення слів	2	2	6

Тема 16. Словотвірний аналіз слова	2	2	6
ЗАГ.:	32	40	108
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – екзамен у 3 семестрі, екзамен у 4 семестрі. Максимальна оцінка – 100 балів (оцінки за практичні заняття – 50 балів, максимальна оцінка за екзамен – 50 балів). Оцінювання здійснюється за національною шкалою ECTS на основі 100-бальної системи. (Див.: Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника).		
Вимоги до письмових робіт	Дві письмові контрольні роботи (розгорнуті відповіді на теоретичні питання, тестові питання, лексикологічний, фразеологічний, морфемний, словотвірний аналізи) на останніх практичних заняттях для здобувачів денної форми навчання; виконання запропонованих завдань (електронний варіант) для здобувачів освіти заочної форми навчання за 10 днів до заліково-екзаменаційної сесії. Максимальний бал з окремих видів роботи – 5.		
Практичні заняття	Підготовка до занять відповідно до переліку питань та завдань на кожне практичне заняття, тестування на платформі дистанційного навчання. Максимальний бал за практичне заняття – 5, максимальний бал за тест – 100.		
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання не менше 50 % завдань.		
Підсумковий контроль	Форма контролю – письмові екзамени. Структура білета – 3 теоретичні питання по 10 балів і різні типи аналізів слів – 20 балів.		

7. Політика навчальної дисципліни	
<p>Студент повинен добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, дотримуватися правил академічної доброчесності.</p> <p>Академічна доброчесність. Списування та плагіат, а також користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими пристроями під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.</p> <p>Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнення без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача щовівторка до 15.00.</p> <p>Неформальна освіта. Порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів з мовознавства на платформах Coursera, UdeMy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.</p> <p>Повторне вивчення дисципліни. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу. Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті https://d-learn.pnu.edu.ua.</p>	

8. Рекомендована література

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. Київ : Наук. думка, 1987. 211 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Вакарюк Л. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль : Лілея, 1999. 220 с.
4. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч.посібник. Київ: Вища школа, 1999.
5. Карпіловська Є. Кореневий гніздовий словник української мови: гнізда слів з вершинами-омографічними коренями. Київ, 2002, 908 с.
6. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. Київ, 1998. 162 с.
7. Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.
8. Полюга Л. Словник українських морфем. Львів, 2001.
9. Нагірний В., Русакова О. Короткий словник маловживаних слів Коломиї та прилеглих сіл. Коломия: Вік, 2016.
10. Нагірний В., Русакова О. Народна мудрість Коломийщини. Коломия: Вік, 2020.
11. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / Голянич М.І.; за редакцією М.І.Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с.
12. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 440 с.
13. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. ; за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.
14. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української літературної мови : навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 494с.

Викладач Ольга РУСАКОВА, доцент кафедри філології